

ŠKOLSKÉ ZPRÁVY.

ÚŘEDNÍ LIST PRO OBVOD INSPEKTORÁTŮ MENŠINOVÝCH
ŠKOL NÁRODNÍCH V KARVINNĚ, OPAVĚ A ČES. TĚŠÍNĚ.

ROČNÍK V.

LEDEN 1930.

ČÍSLO 1.

Část úřední.

1. Výplata činnovného.

(Insp. Karvinná čís. 3929/29, Opava 10.105, Č. Těšín čís. 6129 ze dne 27. prosince 1929. Norm.)

Činnovné možno vypláceti měsíčně aneb čtvrtletně předem.

Změna výplaty činnovného z měsíční na čtvrtletní nebo naopak provádí se na nekolko vanou žádost jen při jmenování (na příkl. def. dle zák. 104/26) postupu nebo při změně rodinného stavu. V jiných případech nutno předložití řádně kolkovanou žádost.

Doporučuje se učitelům, kteří po třiletém působení mají se státi definitivními, aby ke svým dokladům připojovali nekolko vané oznámení o tom, iak si přejí výplatu činnovného. (Min. školství a nár. osvěty čís. 163 724-I-29).

2. Zasílání úředních spisů bez porta.

(Insp. Karvinná čís. 3876/29, Opava 91/30, Čes. Těšín 48/30 ze dne 2. ledna 1929. Norm.)

Na základě ztížeností poštovních úřadů do nezachovávaní předpisů o zasílání úředních zásilek bez porta upozorňují se správy a ředitelství škol na některé předpisy, jichž dodržování žádají poštovní úřady.

1. Osvobození od poštovného platí u všech veřejných a státem uznaných učilišť jen ve styku s úřady uvedenými v odst. 1. a 2. zák. z 2. října 1865 čís. 108 ř. z. a ve styku mezi sebou, jedná-li se o záležitosti školní. Korespondence jiného rázu neb s jinými stranami podléhá poštovnému, na příkl. s duchovními správami, obecními úřady, obvodními lékaři, nemocn. pojišťovnami a pod.

2. Jest povinností škol, aby tuto úřední korespondenci označovaly na obálce „Věc úřední — záležitost školní — porta prosta“. Kromě toho nutno označiti obálku kulatým úředním razítkem školy.

3. Osvobození od doporučeného neplatí pro státní menšinové školy, ježto v tom ohledu jsou dle rozhodnutí ministerstva pošt a telegrafů z r. 1921 postaveny na roveň školám veřejným.

4. Vkládání úřední korespondence do poštovních schránek není přípustno; zásilky porta prostě musí býti podány u poštovní přepážky příslušného poštovního úřadu.

5. Školám zvláště v místech inspektorátů se připomíná, že osvobození od poštovného nepřísluší pro úřední zásilky, je-li adresát v témže

místě, tedy na příklad při vzájemné korespondenci škol mezi sebou v téže obci neb škol s inspektorátem.

Všechny správy a ředitelství škol se žádají, by se pro příště řídily těmito pokyny, aby přestaly v tom ohledu stížnosti poštovních úřadů. Pokud mají školy na obálkách doložku dle odst. 2. tohoto výnosu neúplnou, necht ji řádně vždy doplní. Při objednávce nových obálek budiž tisk dle toho upraven.

Také se připomíná všem správcům a ředitelům škol, aby se za všech okolností varovali zneužívání osvobození od poštovního ve věcech, které nemohou býti uznány za úřední záležitost školní. Zjištěné zneužití muselo by býti stíháno tresty důchodkovými příp. i disciplinárně.

3. Pomocné školy. Provádění zákona čís. 86/29.

(Insp. Karvinná č. 21, Opava č. 141, Čes. Těšín č. 80 ze dne 15. ledna 1930)

Výnosem ze dne 5. prosince 1929, č. 151.127/29-I, ustanovilo ministerstvo školství a národní osvěty v dohodě s ministerstvem veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy a s ministerstvem sociální péče: Při provádění zákona ze dne 24. května 1929, č. 86 Sb. z. a n., zejména jeho § 20. budiž speciální zkouška z vyučování dětí slabomyslných, vykonána podle čl. IV., odstavec 2. nařízení býv. ministerstva kultu a vyučování ze dne 31. července 1886, č. 6033, pokládána až do jinakého opatření za zkoušku předepsanou v §u 10. zákona o pomocných školách.

4. Pedagogický týden v roku 1930.

(Insp. Karvinná č. 79, Opava č. 533, Čes. Těšín 158 ze dne 15. ledna 1930.)

Československá obec učitelská v Praze uspořádá ve dnech 1., 2., 3. a 4. února 1930 v Praze Pedagogický týden za tím účelem, aby učitelstvo informovala o nejnovějších směrech vychovávacích a školských reformách u nás i v cizině. Přednášet budou universitní docenti a profesori domácí i cizí a zároveň bude v Praze uspořádána výstava autodidaktického materiálu a hraček.

Výnosem ze dne 19. prosince 1929 čís. 163.047-I-29 upozorňuje ministerstvo školství a národní osvěty na tento pedagogický sjezd a zmocňuje inspektory menšinových škol, aby udělili potřebnou dovolenou oněm účastníkům, kteří o ni žádají.

5. Otop. Náhrady a vyúčtování.

(Insp. Karvinná č. 12, Opava č. 212, Č. Těšín č. 63 ze dne 15. ledna 1930. Norm.)

Stávají se opětovně případy, že správy a ředitelství škol předkládají vyúčtování otopu přímo ministerstvu školství, ač bylo výnosem ministerstva školství a národní osvěty ze dne 26. listopadu 1928 číslo 153.100-I-28 nařízeno, že veškerá vyúčtování nutno předkládati prostřednictvím nadřízeného inspektorátu. (Viz také Škol. zprávy z roku 1929, str. 97).

Připomíná tudíž min. školství výnosem ze dne 30. prosince 1930 čís. 173 727-I-29 všem školám tuto povinnost.

Totéž platí i v případech, kde otop postupuje škole někdo třetí — obec, místní školní rada, jiná škola a pod. — s nárokem na náhradu od ministerstva školství a národní osvěty. Na příloze podání, kterým se pak od ministerstva školství a národní osvěty žádá náhrada vynaloženého nákladu na otop, musí v ž d y správa (ředitelství) školy řádně a podle pravdy potvrdit, že se osobním nahlédnutím do originálů účtů (u obce, místní školní rady, ředitelství školy a pod.) přesvědčila o správnosti i účtovaného množství paliva, spotřebovaného pro školu menšinovou, i jeho účtované ceny.

Účty, které by přesně nevyhovovaly této podmínce, nebudou předkládány ministerstvu školství, nýbrž vráceny školám k doplnění.

6. Odměny za vyučování nepovinných předmětů, za nadpočetné hodiny a vyučování náboženství.

Insp. Karvinná č. 127, Opava č. 624, Čes. Těšín č. 318 ze dne 16. ledna 1930. Norm.)

Do 8. února 1930 předloží správy a ředitelství škol řádně vyplněné a podepsané výkazy:

a) odměn učitelům literním za vyučování nepovinným předmětům a za přespočetné hodiny v I. pololetí školního roku 1929/30. (Tiskopis I. c — 269/1929)

b) odměn a cestného učitelů náboženství — členů duchovních správ. (Tiskopis č. I. c 270/1928/29).

c) Pokud se jedná o nadpočetné hodiny ind. učitelek a zvláštních učitelů náboženství příp. katechetů, předloží tito pouze opis svého schváleného rozvrhu hodin na půlarchu.

Ve výkaze ad a) vyplní dlužno všechny rubriky. V rub. 7. rozumí se číslo a datum povolovacího výnosu min. školství. V poznámce se označí příslušná doba, neměl-li učitel nadpočetných hodin po celé pololetí.

Ve výkaze ad b) budiž vše přesně vyplněno. Uvedena budiž adresa i číslo do mu přísl. farního úřadu, povolovací výnos min. školství, data vyučovacích dní dle třídní knihy. Rubriky pro výpočet cestného není nutno vyplňovati. V poznámce uveďte se, vyučuje-li táž osoba současně na jiné škole veřejné. Každá škola vyplní pro každé náboženství zvláštní výkaz.

Pokud poskytuje se ind. učitelkám resp. katechetům a členům duchovních správ náhrada jízdného, budiž přiloženo potvrzení staničního úřadu o ceně jízdního lístku II. třídy.

Potřebné tiskopisy obstarají si školy u státního nakladatelství.

7. Ústřední topení. Náčiní k běžným opravám.

(Insp. Karvinná čís. 117, Opava č. 312, Č. Těšín č. 225 ze dne 16. ledna 1930. Norm.)

Ministerstvo školství a národní osvěty dává vědět výnosem ze dne 26. prosince 1929 čís. 139.364-I-29, že náčiní k běžným opravám ústředního topení se pravidelně s instalací topného zařízení nedodává.

Stává se tak pouze na zvláštní žádost ředitelství v případech, že topič je zároveň schopen provádět menší opravy na zařízení.

8. Poplatky za čištění komínů.

(Insp. Karvinná čís. 123, Opava č. 86, Č. Těšín č. 319 ze dne 16. ledna 1930. Norm.)

Ministerstvo školství a národní osvěty upozorňuje výnosem ze dne 31. prosince 1929 čís. 160.978-I-29, že poplatky za čištění komínů postihují resort ministerstva školství, nikoliv ministerstvo veřejných prací (správu budov).

Dle toho jest se pro příště řídití.

9. Nájemní smlouvy při spoluvlastnictví.

(Insp. Karvinná čís. 118, Opava č. 625, Č. Těšín č. 226 ze dne 16. ledna 1930. Norm.)

Výnosem ze dne 31. prosince 1929 čís. 160.978-I-29 připomíná ministerstvo školství se zřetelem k určitým konkrétním případům, že tam, kde se najímá budova nebo pozemek od spoluvlastníků, musí býti do nájemní smlouvy vkládáno ustanovení, k o m u jest nájemné poukazovati. Jest třeba vždy uvéstí určitou osobu a její přesnou adresu.

Inspekční obvod Karvinná.

Naše slabikáře.

(Insp. Karvinná čís. 44/30.)

Upozorňuji učitelstvo na zajímavé dílo Kubálka-Hendricha-Šimka: „Naše Slabikáře“, které možno vypůjčiti si v obvodové knihovně po případe na I. obecné škole v Novém Bohumíně neb obecné škole ve Fryštátě.

Nově zřízené školy.

Dnem 1. ledna 1930 byly nové zřízeny školy:

a) Karvinná pomocná 2 tř. (výnos ministerstva školství ze dne 6. 12. 1929 čís. 161.906/29-I).

b) Věřňovice obecná trojtřídní (výnos min. školství ze dne 6. 12. 1929 čís. 167.576-I).

c) Věřňovice mateřská (výnos min. školství ze dne 17. 12. 1929 číslo 167.577/29-I).

Část osobní.

Nově byli ustanoveni:

Bayer Florián, ustanoven od 1. 1. 1930 zat. říd. učitelem pomocné školy v Karvinné.

Chudoba Vilém, výp. učitelem od 1. 1. 1930 na obecné škole ve Věřňovicích.

Merta Rudolf, ustanoven zat. říd. učit. obec. školy ve Věřňovicích (od 1. 1. 1930).

Zapletal Augustin, ustanoven zat. učit. při pomoc. škole v Karvinné (od 1. 1. 1930).

Buchtová Arnoštka, výp. pěstounkou při mateř. škole ve Věřňovicích (od 1. 1. 1930).

Defin. učit. dle zák. č. 104/26 ustanoven Hill Zdeněk při obecné škole v Petrovicích od 1. 3. 1929.

Zkoušky učitelské způsobilosti vykonali:

I. v jarním období 1929

a) pro školy obecné

Dokoupilová Vlasta, Darkov, obec.

Havránková Květosl., Louky, obec.

Míčková Vlasta, Petrovice, obec.

Macháňová Ludmila, Karvinná, III. obec.

b) pro školy měšťanské

Veselý Oldřich, N. Bohumín, měšť. (I. část III. odb.)

II. v podzimním období 1929

a) pro školy obecné

Adamec Bohumil, H. Suchá, obec.

Baláš Frant., Petrovice, obec.

Bystroň Adolf, Darkov, obec.

Dvořáková Blažena, N. Bohumín, II. obec.

Forť Václav, Stonava — Hořany, obec.

Hanzalová Adolfa, Staré Město, obec.

Hrabová Helena, Stonava, obec.

Jurová-Mašková, Albrechtice, obec.

Kocián Vojtěch, Petrovice, měšť.

Kozelek Vilém, Závada, obec.

Kulajta Jos., Darkov, obec.

Malíř Josef, Karvinná, II. měšť.

Mohelník Jan, H. Suchá, obec.

Novosák Josef, Fryštát, obec.

Štěpán Ludvík, Karvinná, VII. obec.

Tesařová-Hochmanová Marie, Stonava, obec.

Zapletal Augustin, Karvinná, pomocná

b) pro školy měšťanské

Turek František, H. Suchá, měšť., 2. část III. odb.

Veselý Oldřich, N. Bohumín, měšť., 2. část III. odb.

Jurajdová-Glacová M., ind. uč. měšť. šk. v H. Suché (1. část)

c) pro pomocné školy

Freiesleben Albín, N. Bohumín, I. obecná,

Inspekční obvod Český Těšín.

A. Školy menšinové.

1. Přeložení v inspekčním obvodu byli:

Josef Havlíček 1. ledna 1930 z obec. školy v Třanovicích na obec. školu v Dol. Bludovicích,

Oldřich Koudar 1. ledna 1930 z obecné školy v Ropici na obec. školu v Hor. Těrlicku,

Bohumil Mayer, 1. ledna 1930 z I. obec. školy ve Vendryni na obec. školu v Ropici,

Věnceslava Matoušková-Kozelková 1. ledna 1930 z obecné školy v Dol. Bludovicích na měšť. školu tamtéž.

2. Nové ustanovení byli po návratu z činné služby vojenské od 1. ledna 1930:

František Novák při I. obec. škole ve Vendryni a
Štěpán Zamazal při obec. škole v Třanovicích.

3. Výpomocnou ind. učitelkou při obec. škole v Dolní Lomné ustanovena byla od 15. listopadu 1929 Olga Kašparová.

4. Výpomocnou pěstounkou při mateřské škole ve Vendryni ustanovena byla od 1. ledna 1930 Anna Jedličková.

5. Definitivu dle zákona 104/26 obdrželi:

Jindřich Čefelín, říd. uč. obec. školy v Bukovci, od 1. prosince 1929,
Žofie Dobešová, učit. I. obec. školy v Bystřici, od 1. září 1929,
Milada Foitová-Dvořáková, učitelka obec. školy v Jablunkově, od 1. září 1929,

Tomáš Henek, učit. a spr. II. obec. školy v Bystřici, od 20. listopadu 1929,

Jaroslav Nechvátal, říd. uč. II. obec. školy v Mostech u Jabl., od 1. listopadu 1929,

Josef Zelinka, říd. uč. obec. školy v Životicích, od 13. června 1929.

6. Zkoušky způsobilosti v podzimním období vykonali:

a) pro školy obecné:

Jakub Jureček, učitel I. obec. školy v Návsí,
Adolf Kaštyl, učitel obec. školy v Jablunkově,
Marie Koudelková, učitelka obec. školy ve Svibici,
Miloslava Lakomá, učitelka obec. školy v Dol. Bludovicích,
Jaroslav Němec, učitel I. obec. školy v Nýdku,
Věnceslava Matoušková-Kozelková, učitelka měšť. školy v Dol. Bludovicích,

Antonín Pěta, učitel obec. školy v Ropici,
Bohumil Šeděnka, uč. a spr. III. obec. školy v Návsí;

b) pro měšť. školy:

Zdeňka Chudomelová, učitelka měšť. školy v Čes. Těšíně, 2. část I. odb.,

Oldřich Štěrba, učitel I. obec. školy v Bystřici, 1. část III. odb.;

c) z jazyka německého pro měšť. školy vykonal zkoušku

Josef Skotnica, odb. učitel měšť. školy v Hnojníku.

Nově zřízené školy.

Výnosem ministerstva školství a národní osvěty ze dne 30. listopadu 1929, čís. 158.110/29-I zřízena byla mateřská škola s vyuč. jaz. čsl. ve Vendryni a otevřena dnem 1. ledna 1930.

Dr. Ant. Ortmann:

Přírodní poměry okresu českotěšínského.

Geologie.

Oblast okresu českotěšínského jest většinou rovina ve výši 300 — 400 m n. m., vytvořená a zarovnaná mořem, které se tu rozlévalo v době třetihorní. Menší pak část okresu vyplňují vlastní Slezské Bezkydy jež se vytýčily při vrátnění Karpát.

Velká část těšínské roviny a dílem také hory jsou budovány druho-horami a to spodní křídou. Jsou to podle vrstevního sledu spodní břidlice těšínské. Jsou tmavé bituminosní slinité břidlice, velmi mocné, přecházející v bílé slinité jíly. Následují vápence těšínské, které jsou vrstevnaté a oolitické světlé barvy. (V okolí Č. Těšína). Nadloží jich tvoří svrchní břidlice těšínské. Jsou černé bituminosní břidlice s vložkami pískovců a loží sferosideritů. Jsou rozšířeny po celém sev. svahu Bezkyd. Dalším členem jsou vrstvy grodištské, jež jsou bílé a v mocných lavicích uložené. Z okresu českotěšínského zaujímají jenom malou část.

Hory jsou složeny z hrubozrných žlutavých nebo zelených pískovců a slepenců.

Třetihorní moře usadilo na těšínských pláních tmavé šedé až hnědé slídnaté pískovce a břidlice na některých místech menilitové (v okolí Č. Těšína, Chotěbuz). Pohoří na hranicích slovenských jest složeno z částí také z křemitého pískovce magurského. Třetihorní usazeniny táhnou se jednak od Frýdku přes Hnojník k Jablunkovu, jednak od Paskova severně po kraji křídového útvaru.

Doba čtvrtohorní zanechala v našem kraji „bludné balvany“ jež sem byly ledovci až z daleké Skandinávie zaneseny, a větrem naváté uloženy „spraše“ a hlíny. Bludné balvany udávají, až kam sahal diluviální ledovec. Jsou to oblé balvany složené z červenavé žuly švédské. Vyskytují se nyní dosti vzácně, ježto zdejší obyvatelstvo je roztlouká na šterk nebo jich užívá do staveb. Spraš a cihlářské hlíny byly naváty po roztání ledovce. Přecházejí v ornici těžkou, jílovitou nevalně úrodnou.

Z vyvřelin jsou na Těšínsku zastoupeny odrůdy diabasů: těšínit, pikrit a palackyt. Těšínit jest zelenavý hrubozrný diabas s analcím, pikrit je temnězelený jemnozrný a obsahuje olivín, konečně palackyt jest vzácný drobnozrný diabas.

Půda.

Jakost půdy závisí na nadmořské výšce a na podnebí. V horách panuje hlavně činnost destrukční: to jest denudace, proto snad jsou vyšší polohy zaujaty jen lesy a ještě namnoze chudými. V nížinách naopak zase nanášejí řeky vše, co snesly s hor. Nánosy říční pak na Těšínsku jsou ještě doplněny nánosy ledovcovými. Podnebí má také rozhodující vliv na vznik půdy. Dešťové srážky vsakují se dílem do země, tam kolují, roznášejí výživné nerostné látky na rozmanitá místa a tak vytvářejí „půdní typ“.

V oněch částech Těšínska, které se nacházejí v poloze výše než 500 m n. m. jest půda velice chudá, neboť jest stále vyluhována vodou, a tím ochuzována o živiny. Takové ochuzené ornice jsou vyběleny či-li „podsolovány“. Jsou pokryty jen lesem nebo nejvýše ubohým polem, kde se snad daří jen ovsu.

V nížině těšínské rozkládající se pod 500 m. n. m. daří se dobře listnatému stromoví, jehož listí na podzim, když opadá, zahnívajíc účastní se na tvoření humusu. Humus promíšen dobře vodou, které tu spadne v podobě dešťových srážek více než 700 mm ročně, tvoří ornici barvy obyčejně hnědé, t. zv. „středoevropskou hnědozem“. Spodní bloudící voda vyluhuje jen rozpustné v ní sloučeniny, hlavně sírany a uhličitany. Tedy vedle teploty a vlhkosti hlavně stromy a kulturní rostlinstvo pomáhají při vzniku hnědé a dost úrodné ornice.

Těšínská obdělavatelná půda jest větším dílem budována těžkou jílovitou prstí, nesnadno propustnou pro vodu i vzduch. Dá se těžko obdělávat a vyžaduje velkých investic. Podklad luk při řece Olze je písčité a kamenité, neboť to jsou říční nánosy. (Alluvium). Některé horské stráně jsou pokryty balvany rozmanité velikosti. Tyto t. zv. „skelettové půdy“ jsou pro zemědělství vůbec bezcenné a jsou proto porostlé jen chudými jehličnatými lesy.

Nerostné bohatství.

Železo se nachází na úpatí Bezkyd ve sferosideritech, které vyvolaly železářny ve Třinci. V okrese těšínském se dolovalo železo, jak udává Fr. Bartonec v těchto obcích: Hradiště, Kálembice, Vojkovice, Lištná Hor. a Dol., Místrovce, Petrov, Puncov, Šebíšovice, Těrlicko, Tošanovice, Zámorsk a Žukov Hor. a Dol. Křídové vápence se též dobývají a zužitkují. Zmíněné vyvřeliny poskytují stavební kámen i štěrky. Zelenavých pískovců godulských se užívá jako dlažebního kamene a k výrobě schodů a pomníků.

Zvířena.

Mezi zástupci zdejší zvířeny nalézáme faunu sudetskou smíšenou s prvky karpatskými (parma v řece Olze). V horských bystrinách jest hojný pstruh. V kalužích v klínu hlubokých lesů často uvidíme čolky a mloky vedle různých žab (kuňky ohnivé, skokanů a ropuch). V horských lesích jest vysoká zvěř zastoupena srncem a jelenem a to po celých

Bezkydech v oborách i volně žijícím (Ostrý a Javorový). Tak zvaná škodná je zastoupena liškami, kunou, tchořem a vydrou. V zimě do lesů zabloudí vlk a někdy i divoká kočka. Na polích se zdržuje sysel a křeček vedle přehojně se vyskytujícího hraboše polního. Z ptáků byl zde často pozorován výr a různé sovy, také orel sem občas v zimě zaletí hlavně ze Slovenska. V roce 1895 byl u Českého Těšína zastřelen dokonce sup od někud sem zabloudivší. Káně, ostržáci a krahujci jsou v našich lesích velmi hojní. Na lukách ještě poletuje, ale již jen poskrovnu, dudek s pyšnou chocholkou na hlavě. Ve stromořadích ozývají se datlové, žluvy, žluny i strakapůdi. V horských hvozdech zdržuje se tetřev hlušec. Ve vodách mělkých rybníků podél řeky Olzy potápějí se čilí slípky a lysky, nebo ve vzduchu krouží rackové a na hladině vodní plují tiše divoké kachny. Po čápech, kteří žili na rybnících podél Olzy, již není ani stopy, byli zaplašení vzrůstajícím počtem obyvatelstva. U potoků na svislých větvíčkách olši a vrb číhá na svou kořist zelenomodrý ledňáček. V listnatých hájích v celé nížině těšínské žijí hojně zlatí někde i stříbrní bažanti. Na výslunných stráních lze často spatřit ještěrky a také v některých létech hojnou zmiji.

Květena.

Bohatá květena doby třetihorní byla zničena v době ledové, ve čtvrtohorách, ledovci ze severu sem pronikajícími. Nynější teplomilné květiny se sem dostaly ze stepí jižního Ruska jednak přes Polsko, jednak přes Maďarsko. Také některé z rostlin ukryly se na chráněných místech v horách, odkud pak po roztání ledovců sestoupily do rovin.

Na každoročně zorávaných polích nacházíme kokošku čili pastuší tobolku, hluchavky, v žitě na jaře hořčici a barborku. V dozrávajícím obilí vlčí mák, chrpu, koukol a pcháče. Při zemi se krčí maceška, rmen, máta rolní a chmerky. Na mezích rád roste rožec, jestřábníky a metelíka.

Louky během roku vystřídají několikrát svůj pestrý háv. Z jara se probouzejí prvosenkou a sasankami, brzy na to rozkvetou řeřišnice a jsou-li vlhké, blatouchem. Jinde převládá pampeliška nebo kmín. Trávy však mají převahu a jsou to: psárka, bojínek, srha, medynek, nebo tomka vonná. Velmi časté jsou na lukách kopretiny, pryskyřníky, někde též konitrud a jetele. Na nehnosených lukách rostou vstavače. Při okrajích luk rozprostírá své trsy štírovník. Později se tu objeví šfovík, mrkev, toten, čertkus a světlik často provázený zdravínkem. Jako poslední vykvetou ještě bělostné parnasie a růžové ocůny.

Břehy řeky Olzy a jejích poboček jsou vroubeny olšemi, vrbami i lindou. V houštinách setkáme se svídou, brslenem a kalinou. Z rostlin kvetou tu devětsil, nadmutice, řeřicha, rudbekie dřínatá, česnáček, zběhovec, kopřiva a krablice. Krásně se vyjímá na pobřeží tavolník. V močálech a v mělkých rybnících při řece Olze vlní se zblochan, orobinec a zevar s rákosem. Podrost tvoří ostřice, kyprej, vrbina a přeslička mokřadní. Místy najdeme pryskyřník veliký. V tůních zamořených vodním morem vznášejí se žebratka ve společnosti s masožravou bublinatou, krásným ale vzácným plavínem a lakušníkem. V čistých zátočinách kvete, však zřídka, leknín a žlutý stulík. V údolí řeky Lomně se rozmáhá vlčí bob mnoholistý byv sem naset pro zvěř. Nyní zatlačuje místní floru, což je na povážení!

Lesy v podhůří jsou již jen z malé části původní, většinou jsou vypěstovány. Rozloha jejich byla šetřením v roce 1920 stanovena pro

okres Čes. Těšín na 19.161 ha o ročním přírůstku 80.516 m³ dřeva. Převládá les smíšený. Listnaté stromy druží se v něm s jehličnatými. Z listnatých stromů jsou tu zasloupeny hlavně dub, buk, osika, bříza a olše. Roztroušený jest v lesích také javor, jasan a klen. Z jehličnatých tvoří většinu smrk a jedle. Lesy počínají obvykle trnkami tvořícími v podhůří skoro neprůniknutelné houštiny spolu s jalovcem, hlohem a ostružinami. V lese samém činí podrost na jaře krásně růžově kvetoucí lýkovec, ptačí zob, janovec, kručinky a nizoučkový všudybyl vřes, jsou mnohde provázeny borůvkami. Květena lesní není bohatá, ale zato pestrá. Na jaře vykvétou naružovělé sasanky, modré podléšky, bledý devětšil a plícník lékařský. Mezi těmito květinami často najdeme kyčelnice, lechu jarní a bažanku. Jinde zase rozkvétá jahodník, hojné violky a pryskyřník kašubský. V listnatých hájích často uvidíme konvalinky, zápalice, pstroček i kokořík. Hlinitou půdu rád pokrývá štavel nebo mařinka vonná. Ve vyšších polohách skrývá se žlutý oměj i šalamounek ve štíhlých travinách a ostřících. Z kapradin ráda tu roste typicky horská žebrovice vedle osladičů a hasivek, provázených často plavuněmi. Ve hluboké a vlhké půdě hoví si čarovník, krčičník spolu s hruštičkami a sedmikvítkem. Na podzim kvetou na svazích hor hořce, šalvěje a dobromysl.

Hřebeny hor jsou namnoze holé a porostlé jen hustým kořichem zvláštní štetinaté trávy: smilky tuhé. Horské louky se nazývají „polany“. Dávají ročně jen jednu senoseč, nebo se hodí k pasení drobného horského skotu. V nejvyšších polohách, jako ku př. na Javorovém rozrůstá se vesele kleč i mezi balvany porostlými hojnými lišejníky a rozmanitými mechy. Jen na některých místech se objevují některé horské květiny jako hořec tolitový, kozlík bezolistý a horský.

Z obilín pěstuje se na Těšínsku žito, kterému se tu dobře daří. Jen ve vyšších polohách často vymrzává. Na druhém místě je ječmen v horských polohách spolu s ovsem a pšenice červenozrná. Velmi mnoho se zde pěstuje bramborů dosti dobré jakosti, jež jsou jakýmsi národním jídlem domácího obyvatelstva, což však dokazuje jeho chudobu.

Ovocnictví nevěnuje se takové péči, jak by si toho právem zasloužilo. Jen některé vesnice mají rozlehlejší ovocné sady, jako ku př. Horní Žukov. Ovocnému stromoví uškodily mnoho loňské kruté mrazy, které tu zničily několik set zdravých ovocných stromů a to hlavně v nížinách. Také tu natropí mnoho škod mšice krvavá. V našem kraji se pěstují hlavně tyto ovocné stromy: jabloně, hrušně, třešně, višně, slívy a někde i ořechy, které vůbec všechny pomrzly.

Ze zelenin se pěstuje hlavně zelí („kapusta“) kedlubny a jiná drobná zelenina.

L i t e r a t u r a.

Adamus A. Naše Slezsko. Sb. „Země a lidé“ č. 51. 1914.

Československá vlastivěda I. díl „Příroda“ Praha Sfinx.

Formánek E. Květena Moravy a Slezska. Brno 1892.

Otruba J. Úvod ku květeně českoslov. Slezska. Opava 1925.

Pacák O. Sopečné horniny na sev. úpatí Bezkyd moravských. Roz. čes. akad. 1926.

Pax Fr. Die Tierwelt Schlesiens.

Soudek St O živočišném bohatství českoslov. státu 1922.

Suza J. Dr. Lišejníky českoslov. Těšínska. M. Ostrava 1922.

Vitásek Fr. Naše hory ve věku ledovém. Sb. čes. spol. zem. roč. 1924.

Vlastivědný sborník slezský 1925. (Ref. pp. J. Otruby. O. Hykeše, Fr. Bartonce, Fr. Drahného a Ed. Jeřábka.)

Karel Sudek, Opava.

Hudební výchova a škola.

Úpadek hudebního vkusu je faktem. Vážně koncerty, opery, soudobá hudba nemají posluchačů, pěvecké spolky nezpívají a hudební archivy jsou plesnivé. Za to hudba cizí jazzová, na náš český kmen naočkovaná, hudba kaváranská a operetní tak se rozrostla, že jako býlí rdousí zdravou hudební kulturu národní. Nedívejme se na tento úpadek hudebního vkusu, my učitelé, lhostejně. Člověk není jen rozum a zábava, ale i cit. Nedivme se, když vážní činitelé dávají vinu i škole. Naši nejvyšší představitelé ministři Udržal a Štefánek řekli, že naše škola je příliš intelektuální a málo citová. A mají pravdu. Po převraté hrnou se k nám amerikanismy, které nekriticky přijímáme a zapomínáme na kulturu srdce, humanitu. Holdujeme tělesné výchově, ale méně knize, malbě, architektuře a hudbě. Což tyto složky nepatří ke kultuře? Je jí jenom bohatství hmotné a praktické? Vynikáme jen jako národ, že máme uhelné doly, turbíny, letadla, S. K. Slavii, Spartu atd.? Což ten Vrchlický, Neruda, Manes, Myslbek, Hilbert, Smetana, Dvořák, atd. nepatří k bohatství národnímu? Máme tedy povinnosti k oběma stránkám lidské duše: k rozumu i k citu a obě stejně vzdělávati a vychovávat.

Dosavadní vyučování zpěvu na všech školách je Popelkou sice všemi milovanou, ale také odstrkovanou. Řekněme si to upřímně: Učíme zpěvu, — papouškováním — tak dlouho se zpívá, až se tomu žák naučí. I toto vyučování má sice své hodnoty, ale velmi chatrné a pomíjející.

Nepohlížejme na zpěv jako na zábavu, ale vážme si jeho hodnot formálních i věcných. Ve škole pěstujeme všechny smysly. Systematicky rozvíjíme paměť, rozum, obrazotvornost, cvičíme oko, svalstvo, ale hudební sluch Zde spokojujeme se s primitivismem. Co si tedy představujeme pod předmětem zpěv a hudební výchova? Odpovídáme, hudební gramotnost. Dítě vystupující po osmi letech ze školy má uměti zpívat z listu tak, jako umí čísti noviny a jím rozuměti. Že se podaří dosáhnouti takového stupně skoro u všech žáků systematicky za tím účelem vedených, vidíme na pokusných hudebních školách v Praze — Budči, v cizině v Drážďanech, Londýně atd. V těchto školách jsou děti takové jako naše, a překvapí Vás snad, když slyšíte, že skládají samy na lehké texty písně a mnohé velmi pozoruhodně. Nenamlouvejme si, že děti nemají hudebního sluchu. Těch, kterým schází, rodí se asi tolik, kolik je od narození slepých. Mízivé procento. Ovšem, že hudební sluch je differencován, jako paměť, soudnost atd. Jak tedy dostati se k takovému cíli, z něhož má mít žák trvalý zisk? 1. Musíme mít své povolání rádi, tak i zpěvu se věnovati s láskou. 2. Na počátku roku seznámiti se s osnovou pro tu, kterou třídu. Osnovy jsou sice staré z roku 1915 (nové dosud nejsou schváleny, ale jen kdyby se podle nich pracovalo, dosáhneme účelu, o němž je na počátku řeč.) 3. Učiníme si rozvrh učiva. Učivo zpěvu je v tak četných metodikách rozvrženo a zpracováno, že se podobným propracováním nemůže pochlubit jiný předmět. (Metodiky uvedeme na konci.) Bohužel musíme přiznati, že výsledky našeho sna-

žení nepřicházejí do škol a do života. Ve všech jiných oborech volá se po vyšších cílech, reformuje se všechno, časopisy učitelské seznamují se vším možným, ale hudební výchovou obírá se velmi málo učitelů.

Máme-li estetické krásno rozdávat, musíme je sami znáti. Každý učitel má aspoň umění to, čemu je dle osnovy povinen naučiti. Má mít smysl pro krásný přednes písně, pro její obsah citový, má jej prožít a tak přednést a dát dětem přednáseti, aby jí byly tak proniknuty, že se píseň stane příležitostí k snění, že uvidí krajiny, o nichž zpívají, že je ilustrují — že se píseň promění v obrazotvornost. Oživí ji alespoň trochu dovednou hrou houslovou, či na jiný nástroj. Máme-li dosáhnouti tohoto cíle, musíme se na hodinu zpěvu připravit. Přednášené znáti z paměti a hru na housle nezanedbávat. Takto ovšem nenacvičíme 40 písní do roka, ale stačí 10 až 15 pořádně, oduševněle a s citem, dvojhlasých i méně. Počítejme, kolik je to za 8 let docházky školní. To je 80 – 100 písní. Ostatní čas máme věnovat té gramotnosti hudební, o níž není pojednáno.

Pokračování příště.

